Twierdzenie Ptolemeusza

Joanna JASZUŃSKA

Twierdzenie Ptolemeusza (TP). *Dla dowolnego czworokąta $ABCD$ zachodzi nierówność $AB \cdot CD + AD \cdot BC \geqslant AC \cdot BD$. Równość zachodzi wtedy i tylko wtedy, gdy na czworokącie $ABCD$ można opisać okrąg.*

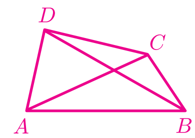

Dowód pozostawmy jako ćwiczenie. Poniżej kilka przykładów zastosowań.

Dwa różne dowody TP znaleźć można na przykład w *Delcie* 1(248)/1995.

1. Punkt P leży wewnątrz trójkąta równobocznego ABC. Udowodnij, że z odcinków o długościach AP, BP, CP można zbudować trójkąt.

R. Na mocy TP dla czworokąta wklęsłego $ABCP$ mamy ostrą nierówność $AB \cdot CP + AP \cdot BC > AC \cdot BP$. Dzieląc stronami przez $AB = BC = AC$, uzyskujemy nierówność trójkąta $CP + AP > BP$. □

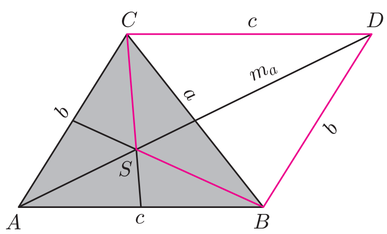

Rys. 1. $ABDC$ to równoległobok.

2. W trójkącie o bokach a, b, c długości odpowiadających im środkowych z A, B, C oznaczmy przez m_a, m_b, m_c. Udowodnij, że $m_b c + m_c b \geqslant 2m_a a$.

R. Przyjmijmy oznaczenia jak na rysunku 1. Z TP dla czworokąta $SBDC$ mamy $SB \cdot DC + SC \cdot BD \geqslant SD \cdot BC$, czyli $\frac{2}{3}m_b c + \frac{2}{3}m_c b \geqslant \frac{4}{3}m_a a$, co daje tezę. □

Zadanie 3 pochodzi z LI Olimpiady Matematycznej.

3. Dwusieczna kąta BAC trójkąta ABC przecina okrąg opisany na tym trójkącie w punkcie D różnym od A. Punkty K i L są rzutami prostokątnymi odpowiednio punktów B i C na prostą AD. Udowodnij, że $AD \geqslant BK + CL$.

R. Skoro AD jest dwusieczną, to $BD = CD$ (rys. 2). Stąd i z twierdzenia sinusów $BK/CD = BK/BD = \sin\sphericalangle ADB = AB/2R$, analogicznie $CL/BD = AC/2R$. Zatem, z TP oraz z $BC \leqslant 2R$, mamy

$$BK + CL = \frac{AB \cdot CD + AC \cdot BD}{2R} = \frac{AD \cdot BC}{2R} \leqslant AD. \ \square$$

Twierdzenie sinusów. *Jeśli trójkąt o kącie α i przeciwległym boku a jest wpisany w okrąg o promieniu R, to $a/\sin\alpha = 2R$.*

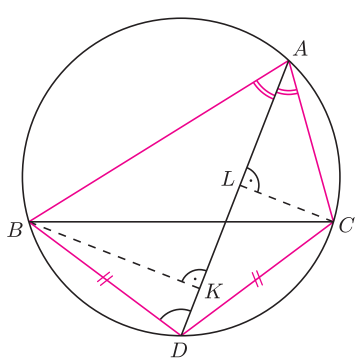

Rys. 2

4. Punkt P leży wewnątrz równoległoboku $ABCD$ o polu S. Wykaż, że wówczas $AP \cdot CP + BP \cdot DP \geqslant S$.

R. Obierzmy punkt Q tak, by $AQPD$ był równoległobokiem (rys. 3). Wtedy $BCPQ$ też jest równoległobokiem. Z TP dla czworokąta $AQBP$ mamy $AP \cdot BQ + BP \cdot AQ \geqslant AB \cdot PQ$, co na mocy $BQ = CP$, $AQ = DP$, $PQ = AD$ oraz $AB \cdot AD \geqslant S$ daje tezę. Kiedy zachodzi równość? □

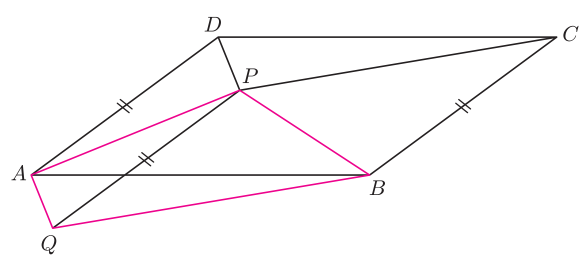

Rys. 3

5. Wykaż, że $\sin(\alpha + \beta) = \sin\alpha\cos\beta + \cos\alpha\sin\beta$.

R. Niech czworokąt $ABCD$ będzie wpisany w okrąg o średnicy $AC = 1$, niech $\sphericalangle BAC = \alpha$ i $\sphericalangle CAD = \beta$ (rys. 4). Wtedy $AB = \cos\alpha$, $BC = \sin\alpha$, $AD = \cos\beta$, $CD = \sin\beta$ i z twierdzenia sinusów $BD = \sin(\alpha + \beta)$. Teza wynika z TP dla $ABCD$. □

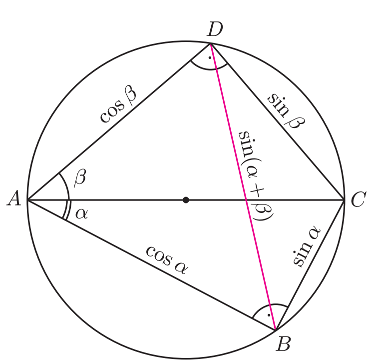

Rys. 4

Zadania domowe:

6. Niech punkt P leży na okręgu opisanym na trójkącie równobocznym ABC, na tym łuku BC, który nie zawiera A. Wykaż, że $BP + CP = AP$.

7. Wyprowadź twierdzenie Pitagorasa jako wniosek z TP.

8. Punkty P, Q, R leżą odpowiednio na odcinkach AB, AC, AD równoległoboku $ABCD$. Udowodnij, że jeżeli na czworokącie $APQR$ można opisać okrąg, to $AR \cdot AD + AP \cdot AB = AQ \cdot AC$.
Wskazówka. Wykaż najpierw, że $\triangle ABC \sim \triangle RQP$.